

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการบริหารหลักสูตรวิชาพลศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่จะกล่าวถึงในบทนี้ ได้แก่ ความสำคัญของการบริหารหลักสูตร กระบวนการบริหารหลักสูตร การบริหารหลักสูตรวิชาพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของพฤติกรรมกรรมการบริหารหลักสูตรวิชาพลศึกษา

1. ความหมายของพฤติกรรม

ชัยพร วิชาวุธ (2529 : 1) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่าหมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นผู้กระทำจะทำโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และไม่ว่าผู้อื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม ซึ่งความหมายคล้ายคลึงกับความเห็นของ ประสาท อิศรปริดา (2522 : 13) ที่ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่าหมายถึง กิริยาอาการ การกระทำ หรือกิจกรรมทุกชนิด ของมนุษย์ เป็นการกระทำที่เฉพาะเจาะจงหรือไม่ก็ได้ หรืออาจเป็นกิจกรรมที่แสดงออกให้ปรากฏเห็นได้ หรือเป็นอากัปกิริยาภายในซึ่งผู้อื่นไม่สามารถสังเกตเห็น หรือสังเกตเห็นได้ยาก ในขณะเดียวกัน เลวิน (Kust Lewin's อ้างจาก นิโรธ งามมัน 2527 : 18) ให้ทัศนะว่า พฤติกรรมของคนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสองอย่าง คือ บทบาทของตำแหน่งซึ่งเป็นอิทธิพลจากความคาดหวังของบุคคลอื่นที่มีต่อผู้ครองตำแหน่งนั้น ๆ อีกประการหนึ่ง คือ บุคลิกภาพของคนซึ่งเป็นผลมาจากการพยายามสนองความต้องการของบุคคลนั้น ๆ จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ที่ได้จากการกระทำโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว และการกระทำนั้นผู้อื่นจะสามารถสังเกตได้หรือไม่ก็ตาม

2. ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา ซึ่งเป็นตัวกำหนดการจัดการศึกษาว่าจะเป็นไปในทิศทางใด และไปสู่เป้าหมายได้อย่างไร โดยเกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่าย ไม่ว่าจะ เป็นระดับใดก็ตาม จะต้องมีการกล่าวถึงหลักสูตรควบคู่กันไปเสมอ

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตรไว้หลายความหมาย ซึ่งแตกต่างกันไปตามแนวคิดและประสบการณ์ของแต่ละท่านสรุปได้ดังนี้

บันลือ พุทฺษะวัน (2525 : 19) สุจริต เพียรชอบ (2521 : 1) และกรมวิชาการ (2521 : 1) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า การกำหนดเนื้อหาวิชาและเรื่องราวที่จะเรียน ในแต่ละระดับชั้น มีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชา อัตราการเรียน เมื่อผู้เรียนเรียนครบตาม รายวิชาต่าง ๆ และตามกำหนดเวลาที่กำหนดให้ก็ถือว่าเรียนครบตามหลักสูตร

ส่วนวิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 2 ; สงบ ลักษณะ, 2534 : 1; ชำรง บัวศรี, 2504 : 64; เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2511 : 108; ภิญญา สาทร, 2516 : 278 ; กมล สดประเสริฐ , 2516: 10; และสุมิตร ภูพานกร, 2538 : 8) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรที่สรุปได้ว่า หลักสูตร

หมายถึง มวลของประสบการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางสถาบันการศึกษาจัดขึ้นทั้งในและ นอกชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและช่วยให้เกิดพัฒนาการทุกด้าน

นอกจากนี้ นักการศึกษาต่างประเทศได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ในลักษณะที่ แตกต่างกันไป เช่น เทอร์เนอร์ (Turner. 1970 : 209) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดขึ้นตามความเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของ นักเรียนแต่ละคน สำหรับ วิลกูต (Willgoods : 78) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร หมายถึง โปรแกรมในการเรียนการสอนทั้งหมดของโรงเรียนที่วางไว้ตลอดปี รวมทั้งกิจกรรมนอกหลักสูตรที่โรงเรียนได้จัดให้กับเด็กด้วย

จากทัศนะของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึงมวล ประสบการณ์ต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นสำหรับใช้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนเป็นสื่อกลาง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่วางไว้

3. ความหมายของพลศึกษา

คำว่า “พลศึกษา” (Physical Education) หมายถึงการศึกษาแขนงหนึ่งซึ่งมี วัตถุประสงค์และความมุ่งหมาย เช่นเดียวกับการศึกษาอื่น ๆ คือเป็นวิชาที่ส่งเสริมให้นักเรียน ได้พัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยใช้กิจกรรมการออกกำลังกายหรือ การเล่นกีฬาเป็นสื่อกลางของการเรียน (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2512 : 10) สำหรับ อวย เกตุสิงห์ (2518 : 2) กล่าวไว้ว่า วิชาพลศึกษา เป็นทั้งยาและเป็นทั้งอาหารที่พิเศษซึ่งทุกคนต้องการ ถ้า ขาดการออกกำลังกายก็เช่นเดียวกับคนขาดอาหาร และฟอง เกิดแก้ว (2515 : 54) ก็ให้ทัศนะ

ว่า วิชาพลศึกษา เป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนนักศึกษามีความรู้และสามารถปฏิบัติงานให้เป็นคนที่มีสมรรถภาพดีพร้อมทั้งทางกาย จิตใจ สติปัญญา อันจะช่วยให้ศึกษาวิชาต่าง ๆ ได้เป็นผลดี

สรุปได้ว่า “พลศึกษา” หมายถึง การศึกษาแขนงหนึ่งที่ใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางกายเป็นสื่อกลาง เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางอารมณ์ ทางสังคม และพัฒนาทางด้านคุณธรรมอีกด้วย

4. ความหมายของการบริหารหลักสูตรวิชาพลศึกษา

“การบริหารหลักสูตร” หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลร่วมมือกันปฏิบัติงานเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, 2525 : 159 ; ประชาคม จันทรจิต, 2533 : 27 ; พงษ์พิศ ทะคง, 2526 : 14 และ อานาชา จันทรแป้น, 2532 : 111) ซึ่งสอดคล้องกับสมศักดิ์ ศรีมานิชญ์ (2524 : 85) และสันต์ ชรรณบำรุง (2527 : 159) ได้ให้ความหมายสรุปไว้ว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนเพื่อให้สามารถนำหลักสูตรมาใช้ในการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ขณะเดียวกันมีผู้ให้ความหมายว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผนและการจัดการในการใช้ทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่อย่างฉลาด รอบคอบและมีเหตุผล เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติงานหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างครบถ้วน (กรมสามัญศึกษา, 2526 : 1; ชนะชนิษฐ์ สุมิตรโมตรี, 2529 : 44 ; นิพนธ์ ภูริฉาย, 2528 : 16 ; สงบ ถักษณะ, 2524 : 39 และ อ้อม ประนอม, 2527 : 23-24) นอกจากนี้ยังมี พันธณีย์ วิหคโต (2526 : 18) และสุทิน เนียมพลับ (2526 : 29) ได้กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง เทคนิคและลักษณะการบริหารนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาการตามจุดหมายที่ระบุไว้ในหลักสูตร

สรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการใช้ทรัพยากรทางการบริหาร เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรมาใช้จัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

ดังนั้น พุทธิกรรมการบริหารหลักสูตรวิชาพลศึกษาจึงหมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมที่บุคคลร่วมมือกันปฏิบัติงานเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาพลศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาพลศึกษา

ความสำคัญและองค์ประกอบของหลักสูตร

1. ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาของชาติบรรลุเป้าหมายได้ และยังเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงผลผลิตทางการศึกษา คือผู้เรียนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป ในการจัดการศึกษา จึงมุ่งให้เห็นความสำคัญต่อหลักสูตรมากที่สุดคั้งที่ ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2526 : 204) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า

- 1) หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายลอมพลเมืองดีและมีคุณภาพ ประเทศเจริญได้ต้องอาศัยประชาชนที่มีคุณภาพ และประชาชนจะมีลักษณะ และคุณภาพอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับหลักสูตรว่าต้องการให้ผู้ที่ผ่านหลักสูตรเป็นอย่างไร
- 2) หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา
- 3) ในระดับโรงเรียน หลักสูตรจะเป็นแนวปฏิบัติแก่ครู เพราะหลักสูตรจะบอกให้ครูรู้ว่าจะสอนให้ผู้เรียนรู้อะไรบ้าง จะสอนให้เกิดพฤติกรรมอะไร ครูต้องจัดกิจกรรม ประสบการณ์อะไรให้แก่ผู้เรียนบ้าง และครูจะรู้ได้ว่าผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามที่มุ่งหวัง
- 4) หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ สอนให้ครบตามที่หลักสูตรกำหนดไว้และให้ได้มาตรฐานเดียวกัน

วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ (2529 : 4-5) สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นทั้งมวลประสบการณ์ กิจกรรม แนวทางที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์เพื่อพัฒนาตนเอง และหลักสูตรช่วยถ่ายทอดวัฒนธรรม ปกป้องทัศนคติ และค่านิยมที่ดี ตลอดจนช่วยเสริมสร้างความเจริญเติบโตแข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

ทาบ้ำ (Taba, 1962 : 10) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรไม่ว่าจะออกแบบอย่างไร ควรมียุองค์ประกอบอย่างน้อย 4 อย่าง คือ

- 1) วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
- 2) เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา
- 3) กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้
- 4) การประเมินผลการสอนตามหลักสูตร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 4-5) ได้กำหนดไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรอย่างเต็มรูปมีทั้งหมด 8 ข้อคือ

- 1) จุดหมาย
- 2) หลักการ
- 3) โครงสร้าง
- 4) จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (แต่ละรายวิชา)
- 5) เนื้อหาของรายวิชา
- 6) สื่อการเรียน
- 7) วิธีสอน
- 8) การประเมินผล

ระวีวรรณ ศรีศรีรามศรี (2523 : 1) ให้ทัศนะว่า หลักสูตรจะต้องประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

- 1) การแนะแนว และการเลือกประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน
- 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 3) ผลที่เกิดขึ้นในด้านการให้ความรู้ เพิ่มพูนทักษะและสติปัญญา
- 4) ระบบการเรียนการสอนทั้งหมดที่จะทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี

ต่อตนเองและสังคม

เอนก เพียรอนุบุตร (2524 : 22) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ส่วน คือ

1) จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร (Goal and Objective) ซึ่งมีอยู่หลายระดับและเฉพาะเจาะจง ฉะนั้นจุดมุ่งหมายจึงเป็นตัวสำคัญของหลักสูตร

2) เนื้อหา (Content) หลักสูตรต้องมุ่งเนื้อหา เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะเรียนจะสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย หลักสูตรอาจแบ่งเนื้อหากว้าง ๆ ในระดับทั่วไป หรือเฉพาะเจาะจงในระดับสาขาวิชา กระบวนวิชา หรือแต่ละหน่วย แต่ละตอนของกระบวนวิชา

3) กระบวนการ (Procedure) หลักสูตรต้องแบ่งแนวในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ แนวการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน และยังรวมถึงกระบวนการอื่น ๆ อีกที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปตามเป้าหมาย เช่น โปรแกรมการสอนระยะสั้น ระยะยาว การบริการเพื่อให้เนื้อหาที่จะดำเนินกระบวนการ ให้การศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา และหลักสูตรเฉพาะนั้น ๆ

4) เอกสารประกอบหลักสูตร (Curriculum Material) หลักสูตรที่สมบูรณ์พอที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร จะต้องมียกเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ อย่างพร้อมมูล เช่น ตำรา แบบเรียน โครงการสอน สมุดแบบฝึกหัด และอื่น ๆ

5) การประเมินผล (Evaluation) เพื่อให้ได้ทราบว่า การดำเนินการของหลักสูตร เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เพียงไร จำเป็นต้องมีหน่วยประเมินคุณภาพ เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้สถานภาพจริงของการใช้หลักสูตร ฉะนั้นหลักสูตรจึงต้องแบ่งแนวในการประเมินไว้บ้าง

สรุปได้ว่า หลักสูตรโดยทั่วไป ควรมีองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. จุดประสงค์หรือความมุ่งหมายของหลักสูตร ที่กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน
2. เนื้อหาวิชาที่เป็นสาระสำคัญของความรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปบรรลุถึงจุดประสงค์ของหลักสูตร
3. กระบวนการเรียนการสอน หรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
4. การประเมินผล เพื่อตรวจสอบและติดตามผลว่าผู้เรียนได้บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด

แนวคิดและกระบวนการบริหารหลักสูตร

1. แนวคิดในการบริหารหลักสูตร

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า ในระบบการศึกษา “หลักสูตร” มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมีนักการศึกษาได้มีแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรไว้หลายประการ คือ นักจิตวิทยาการศึกษาเชื่อว่า “การเรียนเป็นผลของประสบการณ์” ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้รับการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ อย่างดีที่สุดจนสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของตนได้อย่างมีความสุขสามารถประกอบอาชีพได้ตามความปรารถนา และแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากปรัชญาการศึกษา หลักสูตรนั้นจะเน้นหนักในเรื่องจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่เด็ก โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงที่ใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก ซึ่งจะต้องยึดหยุ่นได้ และจะต้องเป็นแหล่งรวมของปัญหาต่าง ๆ เพื่อท้าทายให้เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นด้วยตนเอง เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนกฎข้อบังคับของระบบการศึกษา นักศึกษาหรือผู้เรียนจะเป็นอย่างไรในอนาคตก็จะมองได้จากหลักสูตรในปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะวิชาพลศึกษา โรงเรียนจะต้องเปิด โอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนเพื่อสุขภาพพลานามัยที่ดี

จะต้องคำนึงถึงอาคารพลศึกษา เครื่องมือ อุปกรณ์ทางด้านกีฬาต่าง ๆ การเรียนการสอนให้เน้นเรื่องความสามส่วนของร่างกาย และที่สำคัญวิชาพลศึกษามีประโยชน์ทั้งสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตด้วย (ปรานี เถลิงพล 2523 : 109-115)

ส่วนธงชัย สุวัฒน์เมจิษฐ์ (2532 : 3-4) ได้เสนอหลักการและแนวคิดในการบริหารหลักสูตรที่จะช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

- 1) ความพร้อมของโรงเรียน เช่น ความพร้อมเกี่ยวกับครูผู้สอน สถานที่ อุปกรณ์ วัสดุ เป็นต้น
- 2) ความมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร
- 3) ความเหมาะสมของการจัดแผนการเรียนที่สอดคล้องกับครูภายใต้กฎเกณฑ์ที่กรมกำหนด
- 4) การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอและสอดคล้องกับกฎเกณฑ์การใช้
- 5) การจัดให้มีการนิเทศภายในและการประเมินผลการสอน

ถึงแม้ว่า การบริหารหลักสูตรไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการสอน โดยตรง แต่เป็นการดำเนินงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนด แสดงว่าการบริหารหลักสูตรเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้นำหลักสูตรมาใช้อย่างเต็มที่นั่นเอง

2. กระบวนการบริหารหลักสูตร

อำนาจ จันทร์แป้น (2532 : 111-118) ได้เสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรโดยใช้รูปแบบ SPIE มีรายละเอียดดังนี้

- 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ตัวผู้เรียน บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณและการจัดการเรียนการสอน
- 2) การวางแผน (Planning) หมายถึง การใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์มาวางแผนหรือจัดโครงการต่าง ๆ
- 3) การดำเนินการ (Implementation) หมายถึง การดำเนินงานตามแผนหรือโครงการที่วางไว้มี 2 ระยะ คือ ระยะเตรียมการและระยะดำเนินการ
- 4) การประเมินโครงการและรายงานผล (Evaluation and Reporting) หมายถึง การประเมินการดำเนินการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ แล้วรายงานผลให้ทราบ

ส่วน ทวี ทิมขำ (2526 : 80 - 81) กล่าวถึงการบริหารหลักสูตรว่าสามารถกำหนดเป็น 4 ประเด็น คือ วิธิดำเนินการงานสร้างหลักสูตร รูปแบบ/ขั้นตอน วิธีการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร พัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรท้องถิ่น และการเตรียมการใช้หลักสูตร

ตามทัศนะของธำรง บัวศรี (2532 : 276-293) เห็นว่าการบริหารหลักสูตรนั้น มีสิ่งที่ต้องกระทำ 4 ประการ คือ การวางแผนนำหลักสูตรมาใช้ การเตรียมการก่อนนำหลักสูตรมาใช้ การตรวจสอบความพร้อม การบริหารงานใช้หลักสูตร

กรมวิชาการ (2533 : 84) ในฐานะเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ งานการพัฒนาหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการบริหารหลักสูตรว่า การนำหลักสูตรไปใช้ จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงาน 4 ด้านได้แก่ การวางแผนงานทั่วไป การจัดทำแผนงานด้านวิชาการ การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผลการดำเนินงาน

ในเรื่องการบริหารหลักสูตรนี้ สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 158) กล่าวว่าการบริหารหลักสูตรจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ การวางแผนหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

จึงสรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรเป็นการบริหารงานวิชาการซึ่งเกี่ยวข้องข้องกับการปรับปรุงและการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและได้ผลดีที่สุด

การบริหารหลักสูตรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

การดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษา ตามที่รัฐบาลมีนโยบายขยายการศึกษาออกไปเพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้นจนถึงระดับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการหลายประการ โดยมีหน่วยงานต่างๆจัดทำโครงการเพื่อสนองนโยบายการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดทำโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มอีก 3 ปี โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 และมีรูปแบบการจัด (กรมวิชาการ, 2534 : 120) ดังต่อไปนี้

1) ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน ซึ่งจัดในโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2) นักเรียนที่จบชั้นประถมปีที่ 6 อาจจะเรียนต่อ ใน โรงเรียนที่เปิดทำการสอนตามโครงการ หรือสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนที่เปิดดำเนินการอยู่ก่อน

3) เป็นการจัดการศึกษาแบบให้เปล่าที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดสรรแบบเรียนและเครื่องเขียนให้ผู้เรียน โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รัฐเป็นผู้จัดงบประมาณเพื่อสนองการทดลองตามโครงการ

การบริหารหลักสูตรของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสของการศึกษานั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อให้เกิดคุณภาพตามต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 18) ได้ดังต่อไปนี้

1) จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2) ปรับเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3) พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน

4) พัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยชี้ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางให้ปฏิบัติจริง

5) โรงเรียนจัดรูปแบบการสอนวิชาชีพที่เหมาะสม

6) จัดหนังสือ อุปกรณ์ สนับสนุนการเรียนการสอน

7) พัฒนาระบบการนิเทศ ติดตามผล และประเมินผล

8) พัฒนาการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่าการบริหารหลักสูตรดังที่นักการศึกษาได้เสนอความหมาย หลักการและแนวคิด กระบวนการ บทบาท หน้าที่ของบุคลากร และการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นกระบวนการในการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพตามหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและแนวดำเนินการของหลักสูตร

ฉะนั้น การบริหารหลักสูตรให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพดังที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาประมวลสรุปในการศึกษาครั้งนี้ 3 ด้าน คือ ด้านการวางแผนหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการประเมินผลหลักสูตร โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดในการปฏิบัติงาน ดังนี้

การวางแผนหลักสูตร

การวางแผนเป็นส่วนสำคัญของการบริหารหลักสูตร เพราะจะทำให้ดำเนินงานบริหารหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ (มาลัย หุวะนันทน์, 2510 : 20) หรือการวางแผน หมายถึง การเลือกสรร การสร้างความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับอนาคตเพื่อที่จะสรรหาและจัดรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อว่าจะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ (วีระพล สุวรรณันต์, 2526 : 1-2) ส่วนเสถียร เหลืองอร่าม (2525 : 154) ได้ให้ความหมายว่า การวางแผน หมายถึง การเลือกวิถีทางในอนาคตจากทางเลือกหลายๆ ทางสำหรับที่จะทำให้งานทั้งหมดหรือบางส่วนดำเนินงานไปตามวิถีทางนั้น การวางแผนจึงเป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร เมื่อไร และให้ใครทำเพื่อนำกิจการไปสู่วัตถุประสงค์ที่วางไว้ สำหรับสายสมร ชูนิมิ (2525 : 4) กล่าวว่า “การวางแผน หมายถึง การคิดล่วงหน้า การกำหนดสิ่งที่จะต้องกระทำในอนาคต เป็นกระบวนการคิดก่อนลงมือทำ เป็นการกำหนดระเบียบหรือขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ต้องกระทำในอนาคต” ตรงกับ สมนานจิตร สุคนธ์ทรัพย์ (2524 : 9) สรุปว่า การวางแผน หมายถึง กระบวนการกำหนดทางเลือกที่จะดำเนินการในอนาคตเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ด้วยวิธีการที่ให้ประโยชน์สูงสุด แต่ถ้ามองถึงความหมายของ การวางแผน ในแง่ของงานที่ปฏิบัติของผู้บริหารหลักสูตร ซิมมอนส์ (Simmons, 1980 : 2-3) ให้ความหมายว่า การวางแผน หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ การจูงใจ การสื่อความหมายการวัดผลงาน และการพัฒนาที่คลุมถึงการบริหารทั้งหมด คือ กระบวนการบริหารที่ต่อเนื่องครอบคลุมถึงทุกกิจกรรมของงานและมุ่งสู่อนาคต

โดยสรุปแล้ว การวางแผน หมายถึง กระบวนการกำหนดทางเลือกจากทางเลือกหลายๆ ทางด้วยการคิดและกำหนดสิ่งที่ต้องการกระทำโดยตัดสินใจล่วงหน้าว่า จะทำอะไร เมื่อไร ให้ใครทำ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องครอบคลุมถึงทุกกิจกรรมของงานในอนาคตด้วยความเชื่อที่จะทำให้อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ จึงนับได้ว่าเป็นกระบวนการขั้นหนึ่งในการบริการงานให้สำเร็จลุล่วงตามที่กำหนดไว้

1. ความสำคัญและความจำเป็นของการวางแผน

มีผู้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการวางแผนที่ควรนำมาพิจารณาดังนี้ แมซซี และคักลาส (Massie and Douglas, 1981 : 219 อ้างถึงใน ประชุม รศประเสริฐ, 2528 : 273) กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเทคนิควิชาการที่ดีขึ้น เช่น มีความก้าวหน้า ความทันสมัย ความมีประสิทธิภาพของการนำเครื่องมือมาใช้
- 2) ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ข้อบังคับและนโยบายที่ดีขึ้น
- 3) ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น
- 4) ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางปทัสถาน ค่านิยม รูปแบบการดำเนินชีวิตของ สังคมและความคาดหวังในสังคมที่ดี

ในด้านความสำคัญของการวางแผนนั้น ธงชัย สันติวงษ์ (2528 : 16) ได้สรุปว่า การวางแผนจะช่วยให้สภาวะการณ์ต่างๆ ในการทำงานดังต่อไปนี้ดีขึ้น

- 1) การเปลี่ยนแปลงเทคนิควิชาการต่างๆ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น
- 2) ความต้องการเกี่ยวข้องของหน้าที่การงานและกิจกรรมในสังคม
- 3) ความซับซ้อนของหน้าที่การงานและกิจกรรมในสังคม
- 4) ทิศทางหรือเป้าหมายร่วมขององค์การ
- 5) การวัดผลสำเร็จด้านผลงานของบุคคล กลุ่มบุคคล ผู้ทำงานและองค์การ
- 6) การประสานของกลุ่มต่างๆ ภายในองค์การ

ตามทัศนะของ สนานิจิตร สุคนธทรัพย์ (2524 : 10-11) ได้สรุปความสำคัญของการวางแผนไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากมีการวิเคราะห์ทางเลือก ทำให้ใช้ทรัพยากรได้อย่างประหยัด
- 2) ช่วยให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์
- 3) ช่วยลดความขัดแย้งในองค์การ เนื่องจากมีการกำหนดขั้นตอนและบทบาททำให้ไม่สับสน ซ้ำซ้อน
- 4) ช่วยให้สามารถคาดคะเนปัญหาและอุปสรรคอันเกิดขึ้นได้
- 5) ช่วยให้สามารถควบคุมงานได้อย่างมีระบบ
- 6) ช่วยให้การพัฒนาหรือการแก้ปัญหาขององค์การเป็นไปอย่างทันกับเหตุการณ์ เนื่องจากได้ผ่านการวิเคราะห์อย่างมีระบบมาแล้ว
- 7) ช่วยให้การพัฒนาทุกด้านสอดคล้องกัน เป็นการลดความซ้ำซ้อนในการใช้ทรัพยากร
- 8) ช่วยให้เกิดการประสานงานกันระหว่างองค์การ โดยเฉพาะองค์การที่มีกิจกรรมเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ทั้งยังสามารถเกื้อหนุนซึ่งกันและกันอีกด้วย
- 9) ช่วยให้องค์การสามารถกำหนดอนาคตขององค์การได้

ความสำคัญของการวางแผนตามแนวความคิดของ สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 83) กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ช่วยให้การบริหารงานเป็นไปโดยประสานสอดคล้องกัน
- 2) ช่วยให้เกิดปฏิบัติงานเกิดการประหยัดกำลังคน เงินและเวลา
- 3) ช่วยให้งานดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
- 4) ช่วยให้การตรวจสอบและควบคุมงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 5) ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่การงานของผู้บริหาร
- 6) ทำให้สามารถระดมกำลังคนและทรัพยากรขององค์การมาใช้ได้อย่างทั่วถึง
- 7) ช่วยให้การขยายงานและปรับปรุงองค์การให้ดำเนินไปได้โดยสะดวกรวดเร็ว

สำหรับความจำเป็นของการวางแผนการศึกษา เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2528 : 6) ได้สรุปไว้ดังต่อไปนี้

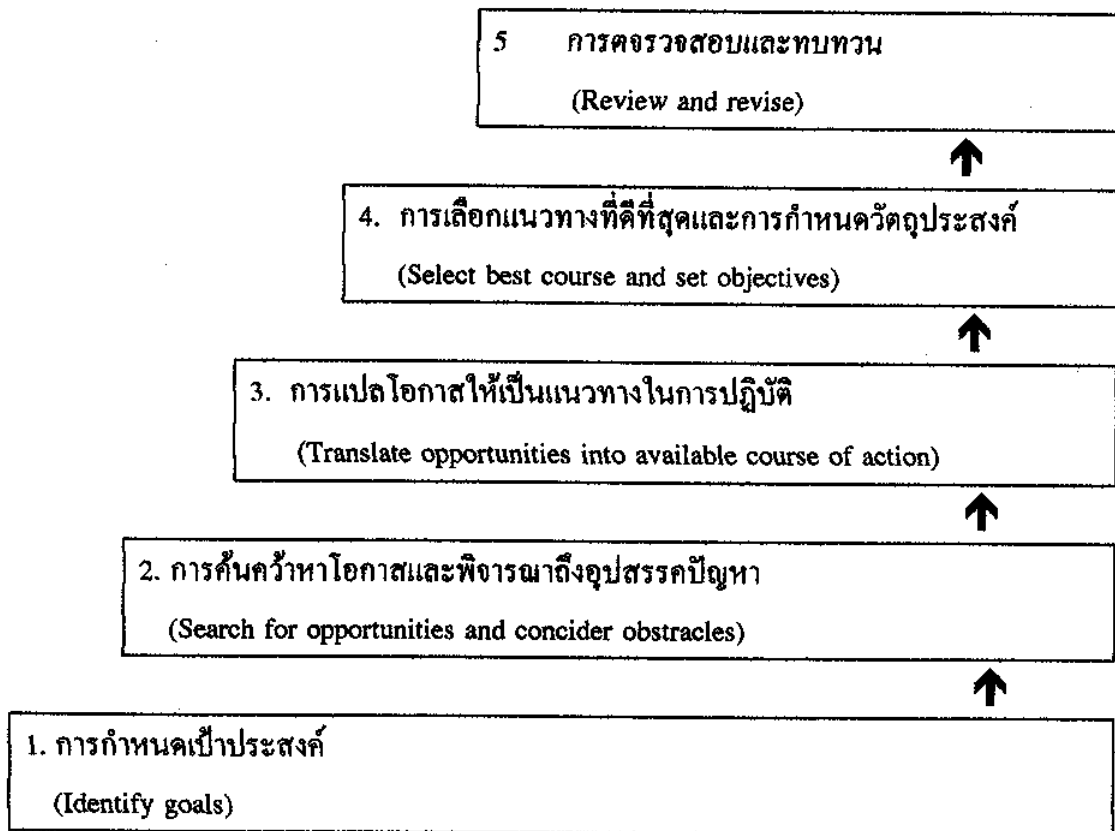
- 1) เป็นระบบหรือกลไกที่ช่วยให้มีการค้นคว้าทิศทางที่จะพัฒนาการศึกษาอย่างมีเหตุผล เพราะเป็นระบบที่คำนึงถึงความเป็นไปได้
- 2) ช่วยคิดหาทางเลือกในการพัฒนาการศึกษาที่ก่อให้เกิดผลดีที่สุด โดยใช้ทรัพยากรและระยะเวลาน้อยที่สุด
- 3) ช่วยเสริมสร้างให้การพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาในด้านต่างๆ
ดังนั้น ความสำคัญของการวางแผน สรุปได้ว่า
 1. ช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ
 2. ช่วยให้เกิดการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ
 3. ช่วยให้อาจระดมทรัพยากรมาใช้ประโยชน์อย่างประหยัด
 4. ช่วยให้การตรวจสอบและควบคุมงานมีประสิทธิภาพ
 5. ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

จะเห็นได้ว่าการวางแผนมีความสำคัญหลายประเด็น แต่ที่สำคัญยิ่ง คือ เป็นกลไกให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. กระบวนการวางแผน

แนวทางในการปฏิบัติเพื่อการวางแผนที่มีระบบและรูปแบบ นักการศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการวางแผนไว้ดังต่อไปนี้

ตามที่เสนอของ แมซซี และคักลาส (Massie and Douglas, 220-222 อ้างถึงใน
ประชุม รอดประเสริฐ, 2535 : 118-119) กล่าวว่า กระบวนการวางแผนประกอบด้วยขั้นตอน
ที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพประกอบ 1 ขั้นตอนของกระบวนการวางแผน

ที่มา : ประชุม รอดประเสริฐ, 2535 : 118

ขั้นตอนที่ 1 การระบุหรือกำหนดเป้าหมายประสงค์ของการปฏิบัติงานขององค์การ ผู้
กำหนด คือผู้บริหารหรือเป็นผลมาจากบุคลากรในองค์การ

ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาแนวทางหรือโอกาสที่จะช่วยให้แผนสามารถดำเนินการได้
ในขั้นนี้จะต้องรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงที่จำเป็น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดง
ความคิดเห็นแล้วรวบรวมให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถพยากรณ์
อนาคตได้ เพราะถ้าพยากรณ์ได้ถูกต้องก็จะทำให้การแก้ปัญหาและอุปสรรคเป็นไปด้วยดี

ขั้นตอนที่ 3 การเปิดโอกาสให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ในขั้นนี้ยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติจะถูกสร้างขึ้น จุดดีและจุดบกพร่องจะได้รับการระบุและพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปโดยราบรื่นและมั่นคง

ขั้นตอนที่ 4 การเลือกแนวทางและการกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นขั้นตอนที่เสมือนว่าจะปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายได้อย่างไร โดยจะกำหนดเพื่อแบ่งงานกันทำ ทุกคนจะทราบว่าจะดำเนินงานอย่างไร

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบและทบทวนเป็นขั้นตอนตรวจสอบถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อนำข้อผิดพลาดที่เกิดจากระบบและข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ อรรถวณิช รูปสูง (2535 : 29-30) ได้กล่าวถึงกระบวนการวางแผนบริหารหลักสูตรที่สำคัญ ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) การเตรียมความพร้อมก่อนวางแผน
- 2) รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
- 3) การจัดทำแผนเพื่อนำไปปฏิบัติ
- 4) กำหนดการติดตาม ควบคุม กำกับ และประเมินผล

8. พฤติกรรมในการวางแผนหลักสูตร

การวางแผนหลักสูตรเป็นภารกิจหนึ่งของโรงเรียน จากการศึกษาแนวปฏิบัติโดยทั่วไปของการวางแผนหลักสูตรของโรงเรียนพบว่า การวางแผนหลักสูตรก็เหมือนกับการวางแผนโดยทั่วไป ซึ่งต้องมีขั้นตอนในการดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530 : 20)

กรมวิชาการ (2531 : 35-41) ได้กำหนดพฤติกรรมในการวางแผนหลักสูตรไว้ดังนี้

1) การเตรียมความพร้อม ได้แก่ การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก การเตรียมความพร้อมของบุคลากร การจัดระบบบริหารงาน การจัดระบบข้อมูลพื้นฐาน การเตรียมสื่อ/วัสดุ/อุปกรณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสร้างความมั่นใจของครูและผู้บริหารในสภาพความพร้อมของโรงเรียน

2) การวางแผนงานทั่วไป ได้แก่ การมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ความพร้อมของโรงเรียน การให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการมีแผนเป็นลายลักษณ์อักษร การประชุมชี้แจงบุคลากรทั้งหมดให้รับทราบแผน

3) การจัดทำแผนงานวิชาการ ได้แก่ การกำหนดให้มีการเลือกรายวิชา หลากหลาย เพื่อสนองความถนัดและความสนใจของผู้เรียนและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

การให้มีกิจกรรมแนะแนว การให้มีการสอนซ่อมเสริม การให้ครูใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคำเนิการของหลักสูตร การให้มีแผน/โครงการในการจัดหา จัดทำและใช้สื่อการสอน ให้มีการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน การให้มีกิจกรรมที่ครูร่วมกันแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน และการให้มีหลักฐานระบบควบคุมการจัดทำเอกสารต่างๆ

การวางแผนหลักสูตรเป็นกลไกสำคัญในการบริหารหลักสูตรให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมก่อนวางแผน ได้แก่ การประชุมคณะครูเพื่อซักซ้อมความเข้าใจในการจัดทำแผน การจัดให้มีระบบข้อมูล การกำหนดผู้รับผิดชอบในการวางแผน การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำแผนและการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของหลักสูตรวิชาพลศึกษา
2. การวางแผน ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการจัดทำโครงการ การจัดสรรงบประมาณ ในการบริหารหลักสูตรวิชาพลศึกษา
3. การปฏิบัติตามแผน ได้แก่ การจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน การติดตามผล การควบคุมและการนิเทศการดำเนินงาน
4. การประเมินผล ได้แก่การกำหนดผู้รับผิดชอบในการประเมินผล วิธีการประเมินผล การรายงานผล และการนำผลการประเมินไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตร ไปใช้ หมายถึงกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การสอน หรือปฏิบัติบุคคลที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตร ไปใช้ก็คือครูหรือผู้สอน ซึ่งจะเป็นผู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลสูงสุด ดังนั้น ในการใช้หลักสูตร ครูหรือผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาและทักษะการสอนเพื่อสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆให้กับผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย (เสริมศรี ไชยศร, 2526 : 262) ส่วนวิชัย คิสสระ (2534 : 137- 143) ได้กล่าวถึง การนำหลักสูตร ไปใช้จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

- 1) การเตรียมครู การผลิตครูของสถาบันการศึกษาการผลิตครูที่มีคุณภาพ
- 2) บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน การนำหลักสูตร ไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร โรงเรียน

3) การสอนของครู ครูหรือผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะนำหลักสูตรไปใช้ใน ห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2533 : 59-60) ได้เน้นว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผลจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมต้นสังกัด เขตการศึกษา สำนักงาน การศึกษาในระดับจังหวัด อำเภอและศูนย์วิชาการ เป็นต้น โดยปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) กระตุ้น ชักจูง ทำทลายให้โรงเรียนและครูตระหนักที่จะต้องพัฒนาคุณภาพโดยการ เสนอภาพความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นและสิ่งที่เป็นอยู่ให้โรงเรียนและครูประเมิน ความแตกต่างของคุณภาพของผู้เรียน

2) บริการเครื่องมือและวิธีการในการวิเคราะห์ กำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ และ จุดที่จะพัฒนา

3) บริการและเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานการสอนและการปฏิบัติใน โรงเรียนตามความจำเป็น

4) สอบถามการได้ปฏิบัติจริงของโรงเรียนและครู

5) ขอให้โรงเรียนเสนอผลคุณภาพของผู้เรียนและประเมินเทียบกับจุดประสงค์

6) นำผลงานของโรงเรียนและครูไปเผยแพร่ในโอกาสต่างๆ และให้กำลังใจโดย การเยี่ยมชม

วาสนา คุณาภสิทธิ์ (2529 : 172) และ สุมิตร คุณานุกร (2523 : 131-132) กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ว่า เป็นการร่วมกิจกรรม 3 ประเภท คือ การแปลงหลักสูตร ไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆภายในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมาย รวมทั้งการสอนของครู โดยได้อธิบายรายละเอียดของกิจกรรมทั้ง 3 ประเภทไว้ดังนี้

1) การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โดยทั่วไปแล้วหลักสูตรระดับชาติจะกำหนด ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาที่สอน และการประเมินผลไว้อย่างกว้างๆ มีลักษณะยืดหยุ่นได้ เพื่อ สะดวกต่อการนำไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นหรือ โรงเรียน ดังนั้นครูจึงไม่สามารถที่จะ นำหลักสูตรไปสอนได้ หากยังไม่มี การคิดแปลงให้เหมาะสมกับ โรงเรียนของตน การแปลง หลักสูตรไปสู่การสอนหมายถึง การตีความ และการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรนั้น ยกตัวอย่างได้ดังนี้ ถ้าหลักสูตรกำหนดเนื้อหาไว้ว่า “งานเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ในชุมชนหรือท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่” ผู้นำหลักสูตรไปใช้ต้องกำหนดเอาเองว่าจะให้ นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับงานเกษตรในเรื่องอะไรบ้าง จึงจะเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใน ชุมชน หรือท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่ เนื่องจากในเนื้อหา หลักสูตรไม่อาจกำหนดลงไป

อย่างชัดเจน เพราะผู้สร้างหลักสูตรไม่อาจประมวลรายละเอียดของสภาพชุมชนทุกแห่งลงไป
ในหลักสูตรระดับชาติได้

2) การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ เพื่อการใช้หลักสูตร การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผล
ตามความมุ่งหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยหลายๆด้านมาเสริม ทั้งนี้เพราะการนำหลักสูตรไป
ปฏิบัติหรือไม่ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงขนาดห้องเรียน และจำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุ
อุปกรณ์การสอนต่างๆ ต้องมีให้พร้อม การจัดการการสอน การจัดครูเข้าสอน ประมวลการสอน
โครงการสอน ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครูตามที่
หลักสูตรได้กำหนดไว้

3) การสอนของครู ครูเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดของการนำหลักสูตรไปใช้
การเอาใจใส่ต่อการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีสอนที่
เหมาะสม ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ชี้ชะตาของหลักสูตรทั้งสิ้น ผู้บริหารมีหน้าที่คอยให้ความรู้
ความสะดวกให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้การสอนของครู และการเรียนของเด็ก
บังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 184 - 191) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ต้องดำเนินการ
ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1) การเตรียมวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตร

ครูหรือผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรและการสอน
ครั้งนี้มีเป้าประสงค์ที่แท้จริงคืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของ
ผู้เรียนและชุมชนเพียงไร การนำหลักสูตรมาปรับใช้นั้น ทางโรงเรียนต้องมีความพร้อมต่อ
การเปลี่ยนแปลงเพียงใด วัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่างๆ จะจัดหาได้อย่างไร
และโดยวิธีใด งบประมาณ อาคารสถานที่มีเพียงพอหรือไม่ การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ
การใช้หลักสูตรจะทำโดยวิธีใดจึงจะเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง การนำหลักสูตรไปใช้แม้ว่า
ตัวหลักสูตรจะพัฒนาขึ้นมาดีเลิศเพียงใด ถ้าการใช้หลักสูตรขาดความเข้าใจและความไม่พร้อม
แล้วการที่จะนำหลักสูตรไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ว่าจะประสบความสำเร็จได้ยาก

2) การเตรียมอบรมครูเพื่อการใช้หลักสูตร

การจัดอบรมในรูปของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ครูได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา
ของหลักสูตร และจะนำไปปรับใช้ได้อย่างไร โดยการสร้างกำหนดการสอน ประมวลการสอน
การเลือกสื่อ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้

3) การจัดครูเข้าสอน

การจัดครูเข้าสอน ควรคำนึงถึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์โดยยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลัก พยายามจัดประสบการณ์ให้ครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ

4) การจัดตารางสอน

หลักของการจัดตารางสอนจะต้องคำนึงถึง การเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ไม่ควรใช้เวลาเท่า ๆ กัน ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้ย่อมแตกต่างกัน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน และเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน การใช้อาคารเรียน ห้องเรียน โรงฝึกงาน ห้องทดลองจะต้องมีการใช้ตลอดเวลาจึงจะถือว่าการใช้อาคารสถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5) การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน

การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู เอกสาร และสื่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดทำ แผนการสอนจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจะสอนอย่างไร จะเลือกกิจกรรมและประสบการณ์อย่างใด การจัดสื่อการเรียนอาจจะร่วมกันทำ เป็นการประหยัดแรงงานและงบประมาณ ที่สำคัญที่สุดผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และตรงกับความต้องการของชุมชน

6) การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องช่วยประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์จะช่วยให้ได้มาก

7) การจัดสภาพแวดล้อมและการเลือกสรรโครงการกิจกรรมหลักสูตร

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญและจะต้องคำนึงถึง เพราะการเรียนรู้ของเด็กไม่ได้เกิดขึ้นอยู่ในเฉพาะห้องเรียนเท่านั้น สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ การบริการด้านวิชาการแก่ครูก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยในการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะจัดทำโดยส่งไปศึกษาระยะสั้น ในเรื่องที่กำลังปฏิบัติอยู่เพื่อเสริมความเข้าใจมากขึ้น การไปร่วมประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาสาธิต การส่งเสริมผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน ได้มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

8) การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร
โรงเรียนจะต้องจัดทำเป็นขั้นตอน ถ้าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกำหนดไว้อย่าง
ชัดเจน การประเมินผลเพื่อปรับปรุงก็ทำได้ง่าย และตรงจุดว่า การปรับปรุงควรจะเริ่มที่จุด
ใดบ้าง

สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประการ คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ คือ การทำ
แผนการสอนและการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ เพื่อการใช้หลักสูตรประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ
การจัดบุคลากร สื่อการเรียนการสอน และสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกปฏิบัติ
3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ คือ กิจกรรมการเรียน
การสอน กิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เทคนิคหรือวิธีสอน การวัดและประเมินผล
การเรียน

การประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตร เป็นสิ่งที่จัดทำอย่างเป็นระบบมาตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2503
โดยนักการศึกษาที่สำคัญคือ ไทเลอร์ (Tyler. อ้างถึงใน หน่วยพัฒนาคณาจารย์ฝ่ายวิชาการ
จุฬา, 2524 : 2) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่าจะต้องมีการประเมินผล
หลักสูตร เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนว่า ได้มีพฤติกรรมอะไรเปลี่ยนไปตาม
จุดหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ อันเป็นการชี้แนะให้เห็นถึงบทบาทของการประเมินผลหลักสูตร
ในระยะต่อมา

1. ความหมายของการประเมินผลหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 203) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลหลักสูตรว่าเป็น
การพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่ประเมิน
เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นว่าเป็นอย่างไร
มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใด ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุง
แก้ไข

สุมิตร คูมานุกร (2523 : 7) กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตรคือ การหาคำตอบว่า หลักสูตรได้สัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่เพียงใด และอะไรที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่ได้ผลตามที่คาดหมาย

สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam and others. อ้างถึงใน ทิศนา แจมณี, 2520 : 278) กล่าวถึงความหมายของการประเมินผลหลักสูตรไว้ดังนี้คือ การประเมินผลหลักสูตรคือกระบวนการในการหาข้อมูล เก็บข้อมูล เพื่อที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกที่ดีกว่าของเดิม

ครอนบาค (Cronbach. อ้างถึงใน ทิศนา แจมณี, 2520 : 278) กล่าวไว้ว่าการประเมินผลหลักสูตร หมายถึงการรวบรวมข้อมูล และการทำข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในเรื่องของโปรแกรมหลักสูตรการศึกษา

สรุปได้ว่า การประเมินผลหลักสูตรเป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรที่ได้นำไปใช้แล้วว่าสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด ผลการประเมินนั้นจะเป็นประโยชน์ในการเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. จุดมุ่งหมายในการประเมินผลหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 192) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตรที่ปฏิบัติกันส่วนใหญ่ สรุปได้ 2 ประการ ดังนี้

1) การประเมินผลเพื่อปรับปรุงหลักสูตร เป็นการประเมินผลในระหว่างการปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ผลการประเมินที่ได้นั้น มาเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การประเมินผลจะทำได้เป็นระยะในระหว่างทดลองใช้หลักสูตรต่อจากนั้นก็จะมีการประเมินผลที่ได้จากการวัดผลนั้นๆ เพื่อพิจารณาว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมและนำไปปฏิบัติได้ผลเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินเช่นนี้จะเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาหลักสูตรอื่นที่จะปรับปรุงองค์ประกอบของหลักสูตรได้อย่างมีหลักเกณฑ์ และถูกต้องตรงจุด

2) การประเมินผลเพื่อสรุปการใช้หลักสูตรว่าใช้หลักสูตรได้สนองความต้องการของผู้เรียน และสังคมเพียงใด ควรจะใช้ต่อไปหรือควรจะยกเลิกทั้งหมด หรืออาจจะยกเลิกเพียงบางส่วน

ทิศนา แจมณี (อ้างถึงใน หน่วยพัฒนาคณาจารย์ฝ่ายวิชาการจุฬา, 2524 : 2) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วการประเมินผลหลักสูตรใดๆก็ตาม จะมีความมุ่งหมาย 3 ประการ คือ

1) เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่ได้จัดขึ้นนั้นสามารถสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่

- 2) เพื่อตัดสินใจว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงาน และการสอนตามหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่
- 3) เพื่อวัดผลดูว่าผลผลิตของหลักสูตรคือ ผู้เรียนเป็นอย่างไร

8 ประโยชน์ของการประเมินผลหลักสูตร

แผนกวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2518 : 262) และสมิทธ คุมากร (2523 : 198-202) ได้ให้ความเห็นว่าในการประเมินหลักสูตร จะก่อให้เกิดประโยชน์สำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ช่วยให้ความมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายในการสอนให้กระจ่างขึ้น เพราะการประเมินผลหลักสูตรจะบอกได้ว่าความมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายในการสอนที่วางไว้ นั้น สามารถปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใด และเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้ดีขึ้นด้วย
- 2) ช่วยส่งเสริมการสอนในโรงเรียนให้ดีขึ้น ข้อมูลจากการประเมินผลหลักสูตรจะทำให้ทราบว่า หลักสูตรที่ใช้ นั้นมีข้อบกพร่องในด้านใดบ้าง มีอะไรที่ควรจะต้องแก้ไขปรับปรุง ซึ่งจะส่งผลไปถึงการปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนและครู จากผลการปรับปรุงนี้จะเป็นการช่วยส่งเสริมการสอนในโรงเรียนให้ดีขึ้น
- 3) ส่งเสริมการเรียนการสอนของนักเรียน เมื่อความมุ่งหมายกระจ่างชัดแล้ว นักเรียนก็สามารถทราบได้อย่างแน่ชัด ตนเองประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นหลังจากการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ดีขึ้น
- 4) ช่วยในการแนะนำของครู จากข้อมูลต่างๆ ที่ครูรวบรวมได้เกี่ยวกับนักเรียนจะเป็นประโยชน์ในการแนะนำไปในตัวด้วย ในกรณีนี้ครูจะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้มากที่สุดว่านักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางใด มากหรือน้อยเพียงใด เพื่อครูจะนำเอาข้อมูลเหล่านั้นประกอบในการแนะนำช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องการเรียนการสอนต่อไปอย่างตรงเป้าหมาย
- 5) ช่วยในด้านสื่อสารระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน การประเมินผลของหลักสูตร จะทำให้โรงเรียนสามารถทราบว่าการบริหารจัดการ และดำเนินการศึกษาของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ โรงเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลหลักสูตรแจ้งให้ผู้ปกครองทราบข้อดี และข้อบกพร่องของการเรียนของนักเรียน และทราบว่าอะไรควรจะปรับปรุงให้ดีขึ้น
- 6) ช่วยให้ผู้สามารถวางแผนการเรียนในอนาคตได้ ข้อมูลจากการประเมินผลหลักสูตรทำให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทำให้ทราบเป้าหมาย

และขอบเขตของการจัดการศึกษา ตลอดจนทราบข้อดีและข้อบกพร่องที่โรงเรียนได้ดำเนินการไปแล้ว ทำให้โรงเรียนสามารถวางแผนล่วงหน้าได้ การเตรียมการณ์ล่วงหน้าจะทำให้ประสิทธิภาพในด้านการศึกษาของโรงเรียนดีขึ้น

7) ทำให้โรงเรียนสามารถจัดโปรแกรมเฉพาะบุคคลได้ เพราะการประเมินผลหลักสูตรทำให้ทราบถึงความสามารถ ศักยภาพ ความเฉลียวฉลาดและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน การมีโปรแกรมดังกล่าวจะทำให้โรงเรียนสามารถส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้นักเรียนที่มีพรสวรรค์ในทางใดทางหนึ่งได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่ นักเรียนที่มีปมด้อยได้รับการปรับปรุงหรือช่วยเหลือได้ดีขึ้นด้วย

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงหรือการพัฒนาหลักสูตร ถ้าไม่มีการประเมินผลหลักสูตรก็ไม่สามารถทราบได้ว่าหลักสูตรที่ใช้มีผลสัมฤทธิ์หรือไม่อย่างไร และควรจะทำให้ดีขึ้นอย่างไร เพราะว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง เริ่มจากการตั้งจุดมุ่งหมาย การเลือกเนื้อหาและกิจกรรม การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินหลักสูตร

4. ขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ยุ่งยากและซับซ้อน ต้องอาศัยเทคนิคต่าง ๆ มาประกอบ นักการศึกษาจึงได้จัดลำดับขั้นตอนในการประเมินผลหลักสูตรไว้ดังนี้

กิริติ ศรีวิเชียร (2525 : 36) ได้เสนอรูปแบบของกระบวนการประเมินผลหลักสูตรตามแนวความคิดของแฮมมอนด์ (Hammond) ว่าประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กระบวนการประเมินผลเริ่มต้นที่แหล่งการทำนาย หมายถึงประเมินหลักสูตรเฉพาะส่วนที่ย่อยๆก่อน ไม่ควรประเมินหลักสูตรทั้งหลักสูตรในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้จะเริ่มจากเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตร หรือชั้นใดชั้นหนึ่งก่อน

ขั้นที่ 2 เป็นขั้นที่ผู้ประเมินจะต้องให้นิยามลักษณะของตัวแปรต่างๆ ในมิติการเรียนการสอนอันได้แก่ การจัดระบบโรงเรียน เนื้อหาวิชา และสิ่งอำนวยความสะดวก และมิติด้านสถาบันอันได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา ครอบครัวและชุมชน

ขั้นที่ 3 เป็นขั้นที่ผู้ประเมินจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายในรูปของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านพฤติกรรม ได้แก่ สติปัญญา จิตใจและการปฏิบัติ ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดแก่นักเรียน

ขั้นที่ 4 เป็นขั้นของการวัดพฤติกรรมต่างๆ ตามที่กำหนดเอาไว้ในขั้นที่ 3 ซึ่งอาจจะส่งผลให้รู้ว่า มีองค์ประกอบอะไรบ้างที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากตัวแปรที่ประเมินตามที่ระบุไว้ในขั้นที่ 1

ขั้นที่ 5 เป็นการวิเคราะห์ผลภายในองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเพื่อหาข้อมูลพื้นฐานของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงของผลสุดท้าย

ทิสนา แชมมณี (อ้างถึงใน หน่วยพัฒนาคณาจารย์ฝ่ายวิชาการจุฬา, 2524 : 3) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรควรกระทำอยู่ 2 ขั้นตอน

1) เมื่อสร้างหลักสูตรเสร็จแล้ว ผู้สร้างหลักสูตรควรประเมินผลหลักสูตรว่า หลักสูตรที่สร้างเสร็จแล้วนั้น ดีไม่ดีเพียงใด และเป็นไปตามเจตจำนงที่ตั้งไว้เดิมหรือไม่

2) หลังจากที่น่าหลักสูตรที่สร้างเสร็จแล้วไปทดลองใช้ระยะหนึ่ง ผู้สร้างหลักสูตรควรประเมินผลหลักสูตรว่า หลักสูตรที่ได้ทดลองใช้ไปนั้น ได้ผลเพียงไร เพื่อที่จะตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรนั้นต่อไปหรือไม่ หรือควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไร

พรชูลี คุณานุกร (2525 : 11) กล่าวว่า ขั้นตอนของการประเมินผลหลักสูตรมีอยู่ 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (เนื้อหา)
- 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น
- 3) การประเมินกระบวนการ
- 4) การประเมินผลผลิต

จึงอาจกล่าวได้ว่า การประเมินผลหลักสูตรเป็นการดำเนินงานที่มีขั้นตอนหลายขั้นตอน ซึ่งจะต้องอาศัยการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนอย่างมีระบบ และมีการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การประเมินผลหลักสูตรดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. รูปแบบการประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรมีรูปแบบของการประเมินผลหลายรูปแบบ ซึ่งผู้ประเมินผลจะต้องเลือกรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรที่มีขั้นตอนเหมาะสมกับงานของตน ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ เช่น สตีคแมน (Steadmen, 1976 : 55) กล่าวว่า ไม่มีรูปแบบของการประเมินผลใดที่จะใช้อย่างอนепประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับฮาร์แลน (Harlan. อ้างถึงใน Stedman, 1976 : 30) ที่กล่าวว่า ผู้ประเมินผลหลักสูตรควรศึกษาแนวทางของรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรต่างๆ เพื่อช่วยในการพิจารณาตัดสินใจและสร้างรูปแบบการประเมินผลตามเป้าหมายของงาน โดยมีขั้นตอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ต้องการ

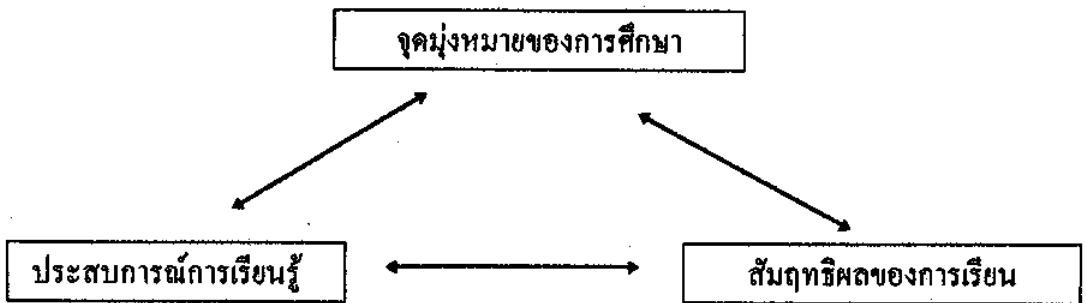
กรมวิชาการ (2529 : 5-10) ได้เสนอรูปแบบของการประเมินผลหลักสูตร โดย
กองการวิจัยการศึกษา สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบปุยซังส์ (The Puissance Analysis Technique
อ้างถึงใน จุฑารัตน์ บวรสิน , 2524 : 8) เป็นรูปแบบการประเมินองค์ประกอบหลักสูตร
4 ด้านด้วยกัน คือ

- 1) จุดหมายของหลักสูตร
- 2) กิจกรรมการเรียนการสอน
- 3) วัสดุประกอบหลักสูตร
- 4) กระบวนการประเมินผลการเรียน

โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปุยซังส์ที่จะบอกคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ในระดับใด

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler Model) เป็นรูปแบบที่เน้น
การประเมินผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากหลักสูตร โดยเน้นการวิเคราะห์กระบวนการทางการศึกษา 3
ส่วนคือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสพการณ์การเรียนรู้ และสัมฤทธิ์ผลการเรียน
ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการประเมินผลหลักสูตร

ที่มา : กรมวิชาการ, 2529 : 6

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโกว์ (Gow's Intrinsic Analysis Model อ้างใน
จุฑารัตน์ บวรสิน , 2524 : 12) เน้นการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักสูตร 4 ส่วนคือ

- 1) โอกาสในการเรียนรู้ (Opportunity)
- 2) สิ่งเร้า (Motivation)
- 3) โครงสร้างของหลักสูตร (Structure)
- 4) สภาพการณ์การเรียนการสอน (Instructional Events)

ในการประเมินผลหลักสูตร ผู้ประเมินจึงอาจเลือกใช้รูปแบบการประเมินด้วยความระมัดระวัง โดยคำนึงถึงประโยชน์ในการนำไปใช้ให้มากที่สุด หรืออาจใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรหลายรูปแบบผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดความคล่องตัว และความเที่ยงตรงในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป

6. ขอบเขตของการประเมินผลหลักสูตร

เซย์เลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974 : 310-346) ได้กล่าวถึงการประเมินผลหลักสูตรว่า ควรมีขอบเขตการประเมินใน 5 ส่วน ดังต่อไปนี้คือ

- 1) การประเมินจุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเฉพาะวิชา และจุดมุ่งหมายในการสอนเพื่อที่ว่า จุดมุ่งหมายเหล่านี้เหมาะสมสอดคล้องกับตัวผู้เรียน สภาพแวดล้อมหรือไม่และภาษาที่ใช้ยุ่งยากหรือกำหนดไว้สูงเกินไปหรือเปล่า
- 2) การประเมินผลโครงการการศึกษาของโรงเรียนทั้งหมด เป็นการประเมินโครงการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล เช่น การเตรียมพร้อมของโรงเรียน การดำเนินงานของกลุ่มโรงเรียน งบประมาณการเงิน การแนะแนว ห้องสมุด ฯลฯ ติดตามการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ว่าดำเนินไปมากน้อยแค่ไหน มีประสิทธิภาพหรือไม่
- 3) การประเมินผลการเลือกเนื้อหา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อว่าการเลือกเนื้อหาเหมาะสมหรือยัง มากหรือน้อยเกินไป การจัดประสบการณ์จัดได้ครบทุกด้านและได้สัดส่วนที่เหมาะสมหรือไม่
- 4) การประเมินผลการสอน คือการนำหลักสูตรไปปฏิบัติในโรงเรียน ผู้ที่มีบทบาทในการนำหลักสูตรไปใช้คือ ครูผู้สอน ดังนั้น การประเมินผลช่วงนี้ก็เพื่อจะดูว่าการสอนของครูดำเนินไปโดยยึดถือหลักสูตรหรือไม่ การสอนได้เปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนก็คือสัมฤทธิ์ผลในการสอนของครูนั่นเอง
- 5) การประเมินผลโครงการประเมินผลการศึกษา ถึงแม้ว่าการประเมินผลการศึกษาจะได้วางแผนวิธีดำเนินงาน และขั้นตอนต่างๆ ไว้อย่างเรียบร้อยแล้ว แต่การประเมินผลศึกษาก็อาจผิดพลาดได้ถ้าโครงการประเมินผลผิดพลาดหรือบกพร่อง จะทำให้การประเมินผลในความสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรผิดพลาดไปด้วย

รัวรัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529 : 272) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการประเมินผลหลักสูตรว่า การประเมินผลหลักสูตรจะขึ้นอยู่กับค่านิยมของหลักสูตร ถ้าถือว่าหลักสูตรคือเอกสารเป็นเล่มที่รวบรวมรายวิชาที่จะต้องสอน การประเมินหลักสูตรก็ควรจะจำกัดอยู่เฉพาะการตรวจสอบตัวหลักสูตรอย่างเฉียวเท่านั้น แต่ถ้าเอาค่านิยมหลักสูตรให้มีความกว้างได้แก่กิจกรรมหรือประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนแล้ว การประเมินหลักสูตรจะเริ่มตั้งแต่

จุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตรไปจนถึงการประเมินสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และการประเมินจะเริ่มตั้งแต่อู่ในขั้นกำลังสร้างหลักสูตร ในรูปของการประเมินระหว่างดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินเพื่อสรุปผล หลังจากที่ได้นำหลักสูตรไปใช้แล้ว

สรุปได้ว่า การประเมินผลหลักสูตรนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการบริหารหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงสมควรประเมินผลหลักสูตรในเรื่องต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาไปในทิศทางเดียวกันและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. เนื้อหาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
3. กระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนและสถานที่สอนวิชาพลศึกษา
4. การวัดและประเมินผล เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีเจตคติ หรือบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการสอนที่วางไว้หรือไม่เพียงใด

หลักสูตรวิชาพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดจุดประสงค์ ไว้ดังนี้

- 1) เพื่อให้มีทักษะการออกกำลังกาย การเล่นเกมกีฬา การดูแลสุขภาพและสวัสดิภาพ
- 2) เพื่อให้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนาและรักษาสมรรถภาพทางกาย และจิต สุขภาพและสวัสดิภาพ
- 3) เพื่อให้เห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย การเล่นเกมกีฬา การดูแลสุขภาพ และสวัสดิภาพ
- 4) เพื่อให้มีระเบียบวินัย มีน้ำใจนักกีฬา และมีสุขนิสัยที่ดี

1. โครงสร้างหลักสูตร

วิชาบังคับแกน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

พ. 101 พละนามัย 1

1 คาบ/สัปดาห์/ภาค

0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ. 102 พละนามัย 2

1 คาบ/สัปดาห์/ภาค

0.5 หน่วยการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

พ. 203 พลาณามัย 3 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ.204 พลาณามัย 4 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

พ.305 พลาณามัย 5 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ.306 พลาณามัย 6 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

วิชาบังคับเลือก

พ. 021 พลศึกษา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ. 022 พลศึกษา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ. 023 พลศึกษา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ. 024 พลศึกษา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ. 025 พลศึกษา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ. 026 พลศึกษา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

วิชาเลือกเสรี

พ 027 ยิมนาสติก 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 028 กรีฑา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 029 เทเบิลเทนนิส 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0210 แบดมินตัน 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0211 เทนนิส 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0212 ว่ายน้ำ 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0213 บาสเกตบอล 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0214 วอลเลย์บอล 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0215 ฟุตบอล 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0216 ตะกร้อ 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0217 เซปักตะกร้อ 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0218 คาบสองมือ 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0219 กิจกรรมเข้าจังหวะ 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0220 การบริหารประกอบดนตรี 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0221 แอโรบิกแดนซ์ 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0222 กีฬานันทนาการ 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

พ 0223 ฟลอร์เอกเซอร์ไซส์	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้
พ 0224 กระป๋อง	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้
พ 0225 ศิลปะป้องกันตัว	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้
พ 0226 แอนดบอล	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้
พ 0227 จักรยาน	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้
พ 0228 เนตบอล	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้

หมายเหตุ

1. ในกรณีที่เลือกเรียนรายวิชาเลือกเสรีซ้ำกับกิจกรรมที่เรียนแล้วในวิชาบังคับเลือก ให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน หรือจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นแล้วแต่กรณี
2. รายวิชาเลือกเสรีพลศึกษาสามารถเลือกเรียนซ้ำได้ แต่ต้องจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น
3. ผู้เรียนที่มีปัญหาทางร่างกายหรือสุขภาพ ให้โรงเรียนและครูพลศึกษาปรึกษาแพทย์แล้วพิจารณาจัดกิจกรรมพลศึกษาให้เหมาะสม

2. คำอธิบายรายวิชาบังคับแกน

พ 101 พละนามัย 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ให้มีส่วนร่วมและปฏิบัติจริงในกิจกรรมกายบริหาร การออกกำลังกายด้วยกิจกรรมยิมนาสติกเบื้องต้น เกี่ยวกับการกลิ้งตัว ม้วนตัว ย่อตัว การลงสู่พื้น และอื่นๆอย่างถูกต้อง ปลอดภัยและสนุกสนานหรืออาจจะนำกิจกรรมพลศึกษาอื่นๆที่มีคุณค่าเท่าเทียมกับยิมนาสติกเบื้องต้นมาแทนตามความเหมาะสม พร้อมกับให้เรียนรู้การป้องกัน การแก้ไข การเสริมสร้างสุขภาพ เพื่อให้รู้หลักและวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง มีทักษะ มีสมรรถภาพทางกายและทางจิต มีระเบียบวินัย เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

พ 102 พละนามัย 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ให้มีส่วนร่วมและปฏิบัติจริงในกิจกรรมกายบริหาร การออกกำลังกายด้วยกิจกรรมเทเบิลเทนนิส ในเรื่องการจับไม้ การตีลูกหน้ามือ การตีลูกหลังมือ การเสิร์ฟลูก การรับลูก การส่งลูก การเล่นเกม และอื่นๆอย่างถูกต้อง ปลอดภัยและสนุกสนาน หรืออาจนำกิจกรรม

พลศึกษาอื่น ๆ ที่มีคุณค่าเท่าเทียมกับเทเบิลเทนนิสมาแทนตามความเหมาะสมพร้อมกับให้รู้หลักและวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง มีทักษะ มีสมรรถภาพทางกายและทางจิต มีระเบียบวินัย เห็นคุณค่าและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

พ 203 พละนามัย 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ให้มีส่วนร่วมและปฏิบัติจริงในกิจกรรมกายบริหาร การออกกำลังกายด้วยกิจกรรมกรีฑาในเรื่องการตั้งต้นวิ่ง การเข้าสู่เส้นชัย การวิ่งผลัด การวิ่งข้ามรั้ว การกระโดดสูง การกระโดดไกล การทุ่มน้ำหนัก การขว้างจักร และอื่นๆ อย่างถูกต้อง ปลอดภัยและสนุกสนาน หรืออาจนำกิจกรรมพลศึกษาอื่น ๆ ที่มีคุณค่าเท่าเทียมกับกรีฑามาแทนตามความเหมาะสม พร้อมกับให้เรียนรู้การป้องกัน การแก้ไข การเสริมสร้างสุขภาพ เพื่อให้รู้หลัก และวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง มีทักษะ มีสมรรถภาพทางกายและทางจิต มีระเบียบวินัยเห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

พ 204 พละนามัย 4 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ให้มีส่วนร่วมและปฏิบัติจริงในกิจกรรมกายบริหาร การออกกำลังกายด้วยกิจกรรมกระป๋องระเบิดเบื้องต้นในเรื่องการป้องกันตัว การหลบหลีก การตีถูกไม้ การรำและอื่น ๆ อย่างปลอดภัยและสนุกสนาน หรืออาจนำกิจกรรมพลศึกษาอื่นๆ ที่มีคุณค่าเท่าเทียมกับกรีฑามาแทนตามความเหมาะสม พร้อมกับให้เรียนรู้การป้องกัน การแก้ไข การเสริมสร้างสุขภาพ เพื่อให้รู้หลัก และวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง มีทักษะ มีสมรรถภาพทางกายและทางจิต มีระเบียบวินัยเห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

พ 305 พละนามัย 5 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ให้มีส่วนร่วมและปฏิบัติจริงในกิจกรรมกายบริหาร การออกกำลังกายด้วยกิจกรรมวอลเลย์บอลในเรื่องการส่งลูก การรับลูก การตั้งลูก การตบลูก วิธีการเล่นในตำแหน่งต่าง ๆ ทั้งในขณะที่เป็นผู้เล่นฝ่ายส่งลูกและฝ่ายรับลูก การเล่นเป็นทีมและอื่นๆ อย่างถูกต้อง ปลอดภัยและสนุกสนาน หรืออาจนำกิจกรรมพลศึกษาอื่นๆที่มีคุณค่าเท่าเทียมกับวอลเลย์บอลมาแทนตามความเหมาะสม พร้อมกับให้เรียนรู้การป้องกัน การแก้ไข การเสริมสร้างสุขภาพ เพื่อให้รู้หลัก และวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง มีทักษะ มีสมรรถภาพทางกายและทางจิต มีระเบียบวินัยเห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

พ. 306 พลาณามัย 6 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ให้มีส่วนร่วมและปฏิบัติจริงในกิจกรรมการบริหาร การออกกำลังกายด้วยกิจกรรม ๖ ประเภทในเรื่องการส่งลูก การรับลูก การเลี้ยงลูก การยิงประตู การรับลูกกระดอนจาก เป็นแบบต่างๆ วิธีการเล่นในตำแหน่งต่างๆ ทั้งในขณะที่เป็นผู้เล่นฝ่ายรับและฝ่ายรุก การเล่น เป็นทีมและอื่นๆ อย่างถูกต้อง ปลอดภัยและสนุกสนาน หรืออาจนำกิจกรรมพลศึกษาอื่นๆ ที่มี คุณค่าเท่าเทียมกับบาสเกตบอลมาแทนตามความเหมาะสม พร้อมกับให้เรียนรู้การป้องกัน การแก้ไข การเสริมสร้างสุขภาพ เพื่อให้รู้หลัก และวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง มีทักษะ มี สมรรถภาพทางกายและทางจิต มีระเบียบวินัยเห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3. คำอธิบายรายวิชามุ่งคัดเลือก

พ 021 พลศึกษา	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้
พ 022 พลศึกษา	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้
พ 023 พลศึกษา	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้
พ 024 พลศึกษา	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้
พ 025 พลศึกษา	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้
พ 026 พลศึกษา	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้

ศึกษาหลักการเกี่ยวกับกิจกรรมพลศึกษาและกีฬา ในทักษะการบริหารร่างกาย การ เคลื่อนไหวพื้นฐาน และการเล่นกีฬา มีคุณธรรม เห็นคุณค่าของกิจกรรมพลศึกษาและกีฬา สามารถนำไปประยุกต์ให้เห็นประ โยชน์ในชีวิตประจำวัน

หมายเหตุ

ในการเลือกกิจกรรมพลศึกษาคตามคำอธิบายรายวิชาให้เลือกกิจกรรมดังต่อไปนี้ กิจกรรมกีฬามุกคธหรือคู่ กิจกรรมกีฬาทีม กิจกรรมกีฬาหรือกิจกรรมพลศึกษาอื่นๆ

ยิมนาสติก	บาสเกตบอล	กระบี่
กรีฑา	วอลเลย์บอล	กิจกรรมเข้าจังหวะ
เทเบิลเทนนิส	ฟุตบอล	แอโรบิคแดนซ์
เทนนิส	ตะกร้อ	กีฬามันชนาการ
ว่ายน้ำ	เน็ตบอล	
แบดมินตัน	แชร์บอล	

ทั้งนี้ ภายใน 6 ภาคเรียน จะเลือกวิชากิจกรรมกีฬาบุคคลหรือคู่ 1 กิจกรรม กิจกรรมกีฬาทีม 1 กิจกรรม โดยใช้เวลาเรียนกิจกรรมละ 1 ภาคเรียน ส่วนอีก 4 ภาคเรียนที่เหลือนั้นในแต่ละภาคเรียนอาจเลือกจัดกิจกรรมพลศึกษากิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมก็ได้ และอาจเลือกกิจกรรมซ้ำกับที่เคยเลือกมาแล้วก็ได้ สำหรับกรณีที่เลือกซ้ำจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับที่สูงขึ้น

4. คำอธิบายรายวิชาเลือกเสรี

พ 027 - พ 0228 รายวิชาละ 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ศึกษาและฝึกทักษะการเล่นกิจกรรมพลศึกษา และเลือกตามถนัด ความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้มีทักษะในการเล่นกิจกรรมพลศึกษาและกีฬา เสริมสร้างสมรรถภาพของตนเอง มีคุณธรรม เห็นคุณค่าของกิจกรรมพลศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ทิพย์วัลย์ เรืองขจร (2523 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 วิชาพลศึกษาของโรงเรียนรัฐบาล ในเขตการศึกษา 3 ผลการวิจัยพบว่าปัญหาในการใช้หลักสูตร คือ ส่วนใหญ่การสอนได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ยกเว้นวิชาตะกร้อ 1-2 ส่วนครูพลศึกษาที่สอนในโรงเรียนระดับอำเภอ นอกจากจะมีปัญหาภาคการการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของวิชาตะกร้อ 1-2 แล้ว ยังมีปัญหาการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาฮัดหุ่่น 1-2 อีกด้วย

โยธิน นิยมทอง (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของโรงเรียนรัฐบาล ในเขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่าด้านจุดประสงค์ของหลักสูตร ครูพลศึกษาที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับจังหวัด และระดับอำเภอสามารถสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อยู่ในระดับมาก ยกเว้นวิชาฮัดหุ่่น 1 และวิชาตะกร้อ 2 นอกนั้นครูพลศึกษาที่สอนในโรงเรียนระดับอำเภอ เห็นว่าวิชาเทเบิลเทนนิส 1 มีจุดประสงค์มากเกินไป

รัศมี ไกรสังข์ (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูพลศึกษา และนักเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 วิชาพลศึกษา รายวิชา บังคับ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ ผลการวิจัยปรากฏว่า

ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับจุดประสงค์วิชาพลศึกษาในด้านประสบผลสำเร็จ ในการเรียนอยู่ในระดับมาก ปัญหาในการเรียนอยู่ในระดับน้อย โครงสร้างแผนการสอนมีความเหมาะสมในระดับมาก การจัดรายวิชาแต่ละภาคเรียนและระดับชั้นเหมาะสมแล้ว จุดประสงค์รายวิชาและเนื้อหาวิชาเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ปัญหาการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อยทุกวิชา การใช้สื่อการเรียนการสอน การใช้หนังสืออ้างอิงอยู่ในระดับมากทุกวิชา ยกเว้นวิชาการปี 1-2 วิธีสอนใช้แบบบรรยายประกอบการสาธิต การสอนแบบวิธีมอบหมายงานอยู่ในระดับมากทุกวิชา วิธีวัดและประเมินผลโดยยึดเกณฑ์ตามรายการ ในแบบสอบถามอยู่ในระดับมากทุกวิชา

ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับจุดประสงค์วิชาพลศึกษา สามารถสอนได้ตามจุดประสงค์ และมีความสำคัญต่อนักเรียนอยู่ในระดับมาก ปัญหาการสอนอยู่ในระดับน้อย โครงสร้างแผนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด การจัดรายวิชาแต่ละภาคเรียนและระดับชั้นมีความเหมาะสม ปัญหาการสอนส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย การใช้สื่อการสอนส่วนใหญ่ใช้หนังสืออ้างอิงอยู่ในระดับน้อย การใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบการสาธิต การสอนแบบมอบหมายงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก วิธีวัดและประเมินผลโดยยึดเกณฑ์ตามรายการ ในแบบสอบถามอยู่ในระดับมากทุกวิชา

กรมพลศึกษา (2534 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเรียนการสอนพลศึกษาระดับมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 2,3,4,5 และกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงสภาพการเรียนการสอน ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของโรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่สอนและงบประมาณ รองลงมาเป็นปัญหาด้านบุคลากร (ครูผู้สอน) คือครูไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับความยากจนของนักเรียน ปัญหาการวัดและประเมินผล ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่า ครูผู้สอนมีความตั้งใจในการสอน มีความเป็นกันเองกับนักเรียน สอนแล้วมีความเข้าใจดี มีความสามารถในการสาธิต มีความสามารถในการเล่นและตัดสินกีฬา แต่ชอบล่าเอียงในการวัดผล อุปกรณ์กีฬามีน้อย ชุดพลศึกษาราคาแพง และเห็นด้วยกับประโยชน์ที่พึงได้รับจากการเรียนวิชาพลศึกษา

สวาสดี แสนคำ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้หลักสูตรพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนชายโอกาสทางการศึกษา มีความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อการศึกษาปัญหาการใช้

หลักสูตรพลศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบปัญหาการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระหว่างครูผู้สอนพลศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ พบว่าปัญหาด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือนักเรียนเรียนแล้วไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาสุขภาพของตนเองได้ และไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ปัญหาด้านเนื้อหา รายวิชาที่กำหนดในหลักสูตร คือการจัดลำดับเนื้อหาวิชาไม่มีความต่อเนื่อง ไม่สัมพันธ์กันแต่ละระดับชั้นเรียน และไม่ตรงกับ ความสนใจของผู้เรียน ปัญหาด้านการเรียนการสอน มีปัญหามากคือครูผู้สอนมุ่งให้เด็กเป็น นักกีฬามากกว่ารู้คุณค่าของการออกกำลังกาย และครูไม่ได้วางแผนการสอนก่อนการสอน สำหรับความคิดเห็นของครูพลศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียนและศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการเรียน การสอนพลศึกษา ด้านครูผู้สอน คือความเพียงพอของครูพลศึกษาต่อจำนวนนักเรียน และ ครูผู้สอนได้รับมอบหมายงานพิเศษอื่นมากเกินไป ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล คือขาด บุคลากรทางพลศึกษาที่จะ ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล และครูผู้สอน เน้นทักษะมากกว่าด้านอื่น ๆ ปัญหาด้านการนิเทศคือความสม่ำเสมอในการให้การนิเทศของ ศึกษานิเทศก์ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการนิเทศ การเรียนการสอนพลศึกษาของครูผู้สอน ผู้บริหาร โรงเรียนและศึกษานิเทศก์แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

ชลิต เขียวพุ่มพวง (2537 : 119-123) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูผู้สอนวิชาพลานามัย บัณฑิตแก่น โรงเรียนสังกัดมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาพลานามัยในด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ด้านการจัด กระบวนการเรียนการสอนตามทักษะกระบวนการ ด้านการจัดสถานการณ์ต่าง ๆ ภายใน โรงเรียน และด้านการวัดผลประเมินผลของผู้สอนวิชาพลานามัย บัณฑิตแก่น พบว่า มีปัญหา การใช้หลักสูตรอยู่ในระดับน้อยทั้ง 4 ด้าน เนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการเตรียมตัวสำหรับ การสอนมาอย่างดี โดยการศึกษาหลักสูตร เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง และเข้ารับการอบรม เกี่ยวกับหลักสูตร และได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา และกรมพลศึกษา ยกเว้นครูผู้สอนที่มีอายุระหว่าง 26-30 ปี มีปัญหาการใช้หลักสูตรในด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามทักษะกระบวนการด้านการจัดสถานการณ์ต่างๆภายในโรงเรียน ด้าน การวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมากเพราะไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรฉบับ ปรับปรุง พ.ศ. 2533 ทำให้ขาดความรู้และความเข้าใจ

กิตติ โพรธีศรีสูง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาของครูหมวดวิชาพลานามัยในโรงเรียนรัฐบาล เขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประโยชน์มัธยมศึกษาตอนปลาย หมวดวิชาพลานามัย ฉบับ พ.ศ. 2524 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการใช้หลักสูตรด้านจุดประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่กำหนดในหลักสูตรด้านวิธีสอนและการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอน ด้านสถานที่ อุปกรณ์การสอน และสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการวัดผลประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตร พบว่าครูผู้สอนมีความเห็นว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางทั้งโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก เมื่อเปรียบเทียบครูหมวดพลานามัยเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรทุกด้านแตกต่างกัน และครูพลานามัยที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาพลศึกษาแตกต่างกัน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เชสเตอร์ (Chester, 1966 : 413) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการ โดยสอบถามผู้บริหารจำนวน 708 คน พบว่าพฤติกรรมที่ทำให้การบริหารวิชาการมีประสิทธิภาพสูง เนื่องมาจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เช่น การส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลายๆวิธี ให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผน จัดอบรมสาธิตวิธีการสอน จัดโครงการให้ครูในโรงเรียนสลับเปลี่ยนกันเขียนชั้นเรียนและสังเกตการสอน จัดวิทยากรมาช่วยในการประชุมปฏิบัติการ และการประชุมเกี่ยวกับปัญหาการสอน ประเมินผลและติดตามผลการประชุมปฏิบัติการ การสาธิตการสอน การปฐมนิเทศครูใหม่ หาวิธีวิจารณ์งานของครูแบบดีเพื่อก่อโดยไม่ให้เสียกำลังใจ ให้ครูมีเวลาสำหรับการสอนมากขึ้น ให้ครูมีส่วนร่วมในการเลือก สดททัศนวัสดุอุปกรณ์การสอน จัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษาเพิ่มเติมแก่ครู ส่งเสริมให้ครูอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับวิชาการ เพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน ประชุมครูเพื่อประมวลการเชื่อมโยงห้องเรียน และการจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยง พาหนะและที่พักสำหรับครูที่ไปอบรมทางวิชาการ

คอร์ริ (Korri, 1971 : 5181-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการสอนวิชาพลศึกษาในรัฐมินเนโซตา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มประชากรได้แก่ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวนนักเรียนแต่ละชั้นมากขึ้นไป ไม่สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการ และความถนัดของแต่ละบุคคลได้ ครูพลศึกษามีชั่วโมงสอนมากขึ้น ทำให้มีเวลาเตรียมการสอนน้อย

แลนเจนบัค (Langenbach, 1972 : 35-38) ได้วิจัยเกี่ยวกับเจตคติของครูที่มีต่อการใช้และการวางแผนพัฒนาหลักสูตร พบว่าครูที่มีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตรได้คะแนนสูงกว่าครูที่ไม่มีส่วนร่วม ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการสอนมีอิทธิพลต่อเจตคติของครู และยังได้พบว่าครูที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรจะมีเจตคติทางบวกต่อการใช้หลักสูตรและการวางแผนหลักสูตรมากกว่าครูที่ไม่มีประสบการณ์หรือไม่มีส่วนร่วม

อะคินซันยา (Akinsanya, 1974 : 6282-A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมการวางแผนการศึกษาของครูในประเทศไนจีเรีย โดยนักการมัธยมศึกษาเป็นผู้ให้ทัศนะในด้านนี้ ผลการวิจัยพบว่า นักการศึกษามัธยมศึกษาต้องการให้ครูใหญ่วางแผนในการบริหารงานและใช้แผนประเมินผลและนิเทศผลงาน พร้อมทั้งปฏิบัติตามแผนและจัดอบรมบุคลากร วางแผนปฏิบัติงาน และประเมินผลแผนการศึกษา

วัตกิน (Watkin, 1983 : 705-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องโรงเรียนมัธยมศึกษา และผลกระทบที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางพลศึกษาอย่างต่อเนื่อง ของนักศึกษาวิทยาลัยในรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย โดยใช้แบบสอบถามถามนักศึกษาในวิทยาลัย จำนวน 260 คน ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาที่แตกต่างกันจะมีอิทธิพลต่อสถานภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาที่ต่างกันด้วย ความแตกต่างที่เห็นชัดเจนระหว่างเพศชายและเพศหญิง โรงเรียนจะมีอิทธิพลอย่างมากในกรณีต่อเนื่องของการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา ซึ่งผู้เข้าร่วมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีกิจกรรมน้อยอย่างให้เข้าร่วม นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอีก 5 อย่าง คือ การใช้หลักสูตรที่มีแผนการเรียนที่เปลี่ยนแปลงได้ตามขนาดของชั้นเรียน ประเภทโรงเรียน ความเป็นกันเองของครูพลศึกษา ความน่าเชื่อถือและการมีความรู้ดี โดยองค์ประกอบดังกล่าวจะมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางพลศึกษาต่อเนื่องของนักศึกษาที่จะกระทำกิจกรรมต่อไป

3. สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริหารหลักสูตรวิชาพลศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนชายโอกาสทางการศึกษา ด้านการวางแผนหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการประเมินผลหลักสูตร ได้มีผู้ทำวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

การบริหารหลักสูตรวิชาพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนชายโอกาสทางการศึกษา ยังมีปัญหาอีกมาก ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนไม่เข้าใจธรรมชาติของวิชาพลศึกษา

และไม่ให้ความสำคัญ ทำให้โรงเรียนขาดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตร อุปกรณ์การสอน สถานที่สอนพลศึกษา เป็นต้น ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางพลศึกษา ทำให้ไม่ชัดเจนในการใช้หลักสูตร เทคนิคการสอน การประเมินผล ครูผู้สอนเน้นกีฬามากกว่าให้นักเรียนรู้คุณค่าของการออกกำลังกาย นอกจากนี้ ครูผู้สอนยังมีงานอื่นที่ต้องรับผิดชอบนอกจากการสอน เช่น เป็นผู้ฝึกสอนกีฬา เป็นครูผู้ปกครองนักเรียน เป็นเจ้าหน้าที่ลูกเสือ ทำให้มีเวลาในการเตรียมการสอนน้อย ทางด้านหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์กว้างเกินไป ทำให้นักเรียนเรียนแล้วไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาสุขภาพของตนเองได้

จากการศึกษาผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการบริหารหลักสูตรวิชาพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตการศึกษา 2 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้คุณภาพต่อไป